

УДК 372.2.015.31:7]:78

Барановська І. Г. Методичні аспекти формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва / І. Г. Барановська, Н. Г. Мозгальова, В. В. Банюк // *Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 240-247. URL: <http://sci-conf.com.ua>.*

Автори

1. І.Г. Барановська , Н.Г. Мозгальова, Л.В.Банюк
2. И.Г. Барановская, Н.Г. Мозгалева, Л.В. Банюк
3. I.G. Baranovskaya, N.G. Mozgaleva, V.V. Banyuk

Назва

Методичні аспекти формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва

Методические аспекты формирования эстетического отношения дошкольников к музыкальному искусству

Methodical aspects of formation of aesthetic attitude of preschoolers to musical art

Ключові слова

Естетика, краса, музичне мистецтво, художньо-образна мова музики, діти дошкільного віку

эстетика, красота, музыкальное искусство, художественно-образный язык музыки, дети дошкольного возраста

aesthetics, beauty, musical art, artistic and figurative language of music, preschool children

Анотації

В статті розглянуті важливі аспекти естетичного виховання дітей дошкільного віку. Розглянуто виражальні засоби музичного мистецтва. З'ясовано, що музичне мистецтво являє собою складну систему, структура якої характеризується поєднанням пізнавальної, оцінної, творчої (духовної та матеріальної), знаково-комунікативної підсистем. Завдяки унікальній природі музика може бути джерелом естетичної насолоди, засобом спілкування людей, знаряддям освіти, фактором збагачення їхніх уявлень про світ та про самих себе. Представлено результати констатувального експерименту щодо з'ясування особливостей формування естетичного ставлення дошкільників в умовах дитячого садка.

В статье рассмотрены важные аспекты эстетического воспитания детей дошкольного возраста. Рассмотрены выразительные средства музыкального искусства. Выяснено, что музыкальное искусство представляет собой сложную систему, структура которой характеризуется сочетанием познавательной, оценочной, созидательной (духовной и материальной), знаково-

комунікативної підсистем. Благодаря унікальній природі музика може бути джерелом естетичного насолоди, засобом спілкування людей, інструментом просвіти, фактором збагачення їхніх уявлень про світ і про самих себе. Представлено результати констатуючого експерименту з метою вивчення особливостей формування естетичного ставлення дошкільників в умовах дитячого садка.

The article considers important aspects of aesthetic education of preschool children. The expressive means of musical art are considered. It was found that the art of music is a complex system, the structure of which is characterized by a combination of cognitive, evaluative, creative (spiritual and material), sign-communicative subsystems. Due to its unique nature, music can be a source of aesthetic pleasure, a means of communication for people, a tool of education, a factor in enriching their ideas about the world and about themselves. The results of a statement experiment to find out the peculiarities of the formation of the aesthetic attitude of preschoolers in the conditions of kindergarten are presented.

Постановка проблеми. Великою цінністю для освіченої людини є вміння помічати красу навколишнього середовища, знаходити прекрасне у міжособистісних стосунках, мати витончений художній смак. Естетичні явища насичують наше духовне і побутове життя, спілкування з природою, мистецтвом, іншими людьми поряд із трагічними, потворними, комічними. Однак тільки прекрасне і красиве облагороджує людську особистість, приносить насолоду, задоволення, стимулює активність, робить приємними зустрічі з людьми.

Естетичні категорії вивчають та досліджують вчені різних країн вже не одне століття. Термін «естета» походить від грецького «aisteticos» (сприйнятий відчуттям). З XVIII століття термін «естетика» (вперше вжив німецький філософ А. Баумгартен для позначення нової філософії) розуміється як наука, що вивчає «філософію прекрасного», «філософію мистецтва». Естетичні категорії відображають еволюцію становлення типів естетичного ставлення людини до навколишнього світу, історично узагальнені естетичні властивості предметного світу. Маючи давню історію, проблема естетичного розвитку школярів залишається актуальною в сучасних умовах реформування системи української освіти. Проблема естетичного виховання, естетичного розвитку достатньо широко та повно розроблена у працях вітчизняних і зарубіжних педагогів та психологів, серед них Д. Джола, Д. Кабалевський, Н. Киященко, Б. Ліхачов, Б. Неменський, В. Сухомлинський, М. Таборідзе, В. Шацька, А. Щербо та інші. Для розкриття поняття «естетичне світосприйняття» актуальними є наукові роботи, присвячені проблемі естетичної свідомості. Дослідники дошкільної педагогіки (Л. Артемова, А. Богуш, К. Крутий, З. Плохій, Т. Поніманська, О. Проскура, К. Чорна та інші) продовжують плідно розробляти шляхи естетичного виховання дітей дошкільного віку. У наукових доробках Н. Ветлугіної, І. Барановської, К. Завалко, А. Зиміної, О. Лобової, Н. Тодосієнко, С. Садовенко, Г. Шевчук висвітлені особливості естетичного виховання дошкільників засобами музичного мистецтва.

Мета роботи – висвітлення методичних аспектів формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва.

Матеріали і методи. У ході написання роботи використанні наступні методи: аналіз науково-методичної літератури, опитування вихователів, інтерв'ювання старших дошкільників, аналіз творчих робіт респондентів

Результати і обговорення. Музичне мистецтво є однією з форм суспільної свідомості, складовою духовної культури людства, специфічним засобом практично-духовного освоєння світу. В музичних творах дійсність та свої мрії та фантастичні уявлення композитори відображають у художньо-звукових образах, оскільки музика є мистецтвом організації музичних звуків, передовсім у часовому, звуковисотному, тембральному та інших співвідношеннях.

До основних елементів і виражальних засобів музики традиційно відносять мелодію, гармонію, лад, ритм, темп і тембр тощо. Музика є мистецтвом інтонованого смислу (Б. Асаф'єв), оскільки інтонація є найважливішим базовим елементом в музиці, що зв'язує всі параметри музичної тканини – темп, звуковисотність, динаміку, фразування, ритм, тембр, тощо. Зміст музики складають художньо-інтонаційні образи, тобто відбиті в усвідомлених звучаннях результати відображення, перетворення та естетичної оцінки митцями об'єктивної реальності. Згідно сучасних уявлень, музичні образи певним чином, як і будь-яка інша інформація, кодуються і зберігаються на нейродинамічному носії в мозку дитини. Матеріальним втіленням змісту музики, способом його існування є музична форма. Зміст і форму, підкреслює А. Вільчовська, умовно вважають ідеальною та матеріальною сторонами музичного твору [3, с. 55].

Музичне мистецтво являє собою складену систему, структура якої характеризується поєднанням пізнавальної, оцінної, творчої (духовної та матеріальної), знаково-комунікативної підсистем. Завдяки цьому музика може бути як джерелом естетичної насолоди, так і засобом спілкування людей, знаряддям їхньої освіти, фактором збагачення їхніх уявлень про світ та про самих себе. Природа музичного мистецтва пов'язана як з трудовим, так із духовним життям народу. Через музичне мистецтво дитина залучається до музичної спадщини рідного народу, знайомиться з національним «музичним генотипом», сукупністю спадкових музичних структур і засобів, що передавалися від покоління. Незаперечним є думка, що зміст музичного мистецтва становлять людські емоції, настрої і почуття, тоді похідними від них є музичні виражальні засоби (ритм, лад, гармонія тощо). Щоб досягнути всю глибину, різнобарвність та емоційність музичного мистецтва необхідно слухати музичні твори різних народів світу. У такій спосіб відбувається діалог культур, дитина долучається до національної та світової культури. Важливо, щоб діти слухали музичні твори про місто, в якому живуть, рідний край, природу – підкреслює О. Дронова [4, с. 86].

На думку багатьох дослідників, музичні здібності мають емоційно-рухову природу, тому проявляються вже дошкільному дитинстві, створюючи «фундамент» для психічного розвитку дитини. Музика в повсякденному житті (побуті) дошкільного навчального закладу об'єднує в собі всі форми музичної діяльності, які реалізуються поза заняттями (ігри, розваги, свята, ранкова гімнастика тощо). Якщо музичні заняття є основною формою навчально-пізнавальної діяльності у закладах дошкільної освіти, а освітньо-виховний

процес здійснюється шляхом прямого навчання, то в побуті пріоритетним стає непряме керівництво музичним вихованням дітей з боку музичного керівника, вихователя, батьків [5, с.32].

Формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва складний та багатоетапний процес. Як зазначає І. Барановська, важливо враховувати «природну потребу дитини творити і фантазувати. Адже навчання, що базується на активному практичному оволодінні матеріалом, а не на пасивному заучуванні є значно результативнішим» [1, с. 94].

З метою з'ясування особливостей формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва ми провели опитування вихователів КЗ «Дошкільний навчальний заклад №26» Вінницької міської ради. Було з'ясовано, всі респонденти переконані у тому, що формування естетичного ставлення дітей до музичного мистецтва – цілеспрямований педагогічний процес прищеплення дітям законів краси, формування в них естетичних смаків, ідеалів шляхом прилучення до світових мистецьких шедеврів». Наприклад, вихователька Наталія О. (*стаж 13 років*) наполягає на тому, що у процесі формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва потрібно систематично, як вдома, так і у садочку, слухати музичні твори відомих композиторів, розучувати з дітьми пісні, грати на музичних інструментах. Світлана П. (*стаж 8 років*) акцентує увагу на необхідності навчання дітей помічати музику у навколишньому середовищі (мелодію дощу, вітру, осені, спів пташок).

Формуванню естетичного ставлення дошкільників до музики респонденти приділяють значну увагу. Наприклад, Людмила П. (*стаж 2 роки*) під час тихої години вмикає діткам записи колискових «Сонько-дрімко», «Котику-сіренький, котику-біленький», «Ходить сон коло вікон», «Бабусина колискова», «Тане вечір, ніч близенько», «Спи моя радість засни» та ін. Ірина В. (*стаж 10 років*) у процесі формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва на заняттях слухає з дітьми твори українських композиторів О. Білаша, В. Дремлюги, А. Житкевича, С. Жупанина, П. Майбороди, А. Малишка та ін. Натомість Олена Х. (*стаж 8 років*) надає перевагу прослуховуванню творів відомих зарубіжних композиторів, таких як: Л. Бетховен, Г. Берліоз, А. Вівальді, К. Сен-Санс, П. Чайковський та ін. Педагоги садочка (Валентина Р. (*стаж 15 років*), Ганна О. (*стаж 6 років*), Лариса П. (*стаж 8 років*)) залучають дошкільників до гри на музичних інструментах (ложках, бубні, металофоні, маракасах, кастаньетах, барабані та ін.). Серед вихователів дошкільного закладу поширеними формами роботи з дітьми у процесі формування їх естетичного ставлення до музичного мистецтва є музичні заняття, музичні фізкульт хвилинки, тематичні заняття, розваги, святкові ранки та ін. необхідно підкреслити, що всі опитані педагогічні працівники закладу вказали на велику роль сім'ї у формуванні естетичного ставлення дітей до музичного мистецтва.

Цікаві результати ми отримали у процесі інтерв'ювання старших дошкільників. Вдалось дізнатися, як діти розуміють поняття «музика», яку роль відіграє вона в їхньому житті та ін. Так, Сашко В. (*5 років, контрольна група*) вважає, що музика – це пісня, яка лунає із радіо та телевізора. Вероніка О. (*5 років, експериментальна група*) наполягає, що музика береться з нот.

Марина А. (6 років, контрольна група) говорить, що музика їй дуже подобається, особливо та, під яку можна танцювати. Віталій Б. (6 років, експериментальна група) стверджує, що кожна музика гарна по-своєму. До переліку пісень, яких знає Раміна Л. (6 років, контрольна група) відносяться «Лисичка», «Два півники», «Два веселі гуси», «Осінь-красуня». Іллюша С. (6 років, експериментальна група) знає такі пісні «Про бетмена», «Про людину павука», «Я і Сара», пісню капітошки. У розмові з дітьми ми з'ясували, що Тимур Н. (6 років, контрольна група) вважає композитором людину, яка грає музику. Катерина Н. (6 років, експериментальна група) вважає, що композитор – це така професія; проте опитувана не змогла уточнити, чим точно займається людина цієї професії. Запитуючи дітей, які композитори їм відомі, ми з'ясували, що у контрольній групі четверо респондентів знають таких композиторів як П. Чайковський та А. Вівальді. У експериментальній групі 3 дітей назвали композиторів Л. Бетховена та А. Вівальді.

Ми запропонували маленьким респондентам розмалювати музичні інструменти та назвати їх (рисунок 1).

Рис.1. Творчі роботи Романа Т, Артема В.

Продовжуючи розмову з дошкільниками, ми визначили, що їм подобається, коли грають на різних музичних інструментах, хотілося б самим навчись. Респонденти знають чимало музичних інструментів. Так Ася М. (5 років, контрольна група) знає бубон, гітару, барабан, піаніно, ложки. Майя Т. (5 років, експериментальна група) обізнана з трубою, сопілкою, барабаном, гітарою, маракасами, металофоном. Розмовляючи із дітьми, ми з'ясували, що вони розповідають про ті музичні інструменти, які бачили та пробували на них грати.

Висновок. Аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту дозволяє окреслити шляхи формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва (рисунок 2).

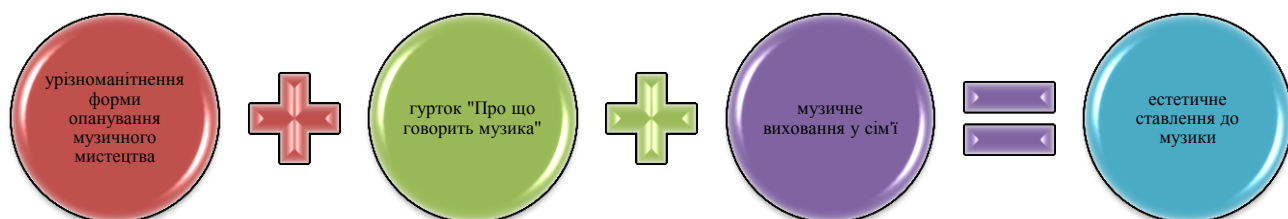

Рис.2. Шляхи формування естетичного ставлення дошкільників до музичного мистецтва

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення і експериментальної перевірки потребують методичні аспекти формування естетичного ставлення дошкільників до музики.

Література:

1. Барановська І.Г. Забезпечення наступності творчого розвитку дитини на етапі «школа – дошкільний заклад / Барановська І.Г., Чернятинська А.С., Похила С.С.. // *Науковий журнал «Молодий вчений»*. Спецвипуск № 5.2 (69.2). 2019. 189 с., С. 91 – 95

2. Барановська І.Г. Мистецькі інтегративні технології в поліхудожній освіті. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. №2(39). С. 40-50. URL :http://ite.kspu.edu/issue_39/p-42-53 (дата звернення 15.10.2019).

3. Вільчовська А.Е. Музично-рухове виховання дітей у педагогічній системі Карла Орфа. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету*. 2008. С. 53-56.

4. Дронова О.О. Педагогічна технологія розвитку у старших дошкільників художнього самовираження на засадах ідей Марії Монтессорі. *Гуманізація навчально-виховного процесу. Спецвипуск 4., Ч. I*. Слов'янськ, 2010. С. 99-109.

5. Дубровская К.А. Музыкальная деятельность дошкольников и ее задачи. Эстетическое воспитание и развитие детей дошкольного возраста : учеб. пособие / под. ред. Дубровской К.А., С. А. Козловой. М., 2002. С. 31–36.

6. Тодосієнко Н.Л., Мальов С.В. Формування естетичного сприймання дітей засобами творчої діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. *Молодий вчений*. № 5.2 (57.2), 2018. С. 107 – 111.